

“Rotterdam en omstreken misschien wel het grootste probleem”

Op vrijdag 6 juni jl. vond in Boxtel de laatste vergadering van de 50-jarige NVA als zelfstandige vereniging plaats. Er werd achterom gekeken en vooruit geblikt. Begrippen als actief slib, denitrificatie en slibontwatering kwamen alleen aan de orde in de terugblik op datgene wat in de afgelopen jaren is bereikt. In het heden en de toekomst treden nieuwe begrippen en aandachtspunten naar voren als meerlaagsveiligheidsbeleid, EDO (ergst denkbare overstroming) en watercanon. Niet alleen in de kring van de vakmensen is de focus gericht op de uitdaging van het inspelen op de klimaatverandering. Landelijk heeft de regering de Deltacommissie ingesteld om haar te adviseren over de maatregelen die nodig zijn. Voorzitter van deze commissie is prof. dr. Cees Veerman, oud-minister van LNV, thans bijzonder hoogleraar Duurzame plattelandsontwikkeling in Europees perspectief aan de universiteiten van Wageningen en Tilburg. Omdat in september het rapport van zijn commissie verschijnt, moet hij dus al aardig op weg zijn. Verslag van een gesprek met Cees Veerman in het kantoor in Goesbeek van waaruit hij dit werk doet, hoog boven NAP, dichtbij de plek waar de Rijn Nederland binnenkomt.

Wat is de werkwijze van uw commissie?

“Het is een staatscommissie. Dat wil dus zeggen: ingesteld door de regering bij kabinetsbesluit. Het instellingsbesluit dateert van september 2007 en is ondertekend door staatssecretaris Tineke Huizinga van Verkeer en Waterstaat en minister Guusje ter Horst van Binnenlandse

Zaken en Koninkrijksrelaties. De staatssecretaris heeft mij benoemd tot voorzitter. De commissie telt nog acht andere leden, die ikzelf heb kunnen uitzoeken. Allemaal onafhankelijk denkende, creatieve mensen (zie kader). Zij zijn wel door de staatssecretaris officieel benoemd.”

“De waterwereld is mij helemaal niet onbekend. Ik ben vroeger lid van het bestuur van de Bronwaterleiding Hoekse Waard geweest, waarvan Cees Willems toen directeur was. (Bij de fusie van de waterleidingbedrijven in Zuid-Holland is dit bedrijf onderdeel geworden van Europort, dat weer is opgegaan in het huidige Evides, MG). Ook was ik waarnemend dijkgraaf van het Waterschap De Grote Waard en lid van het dagelijks bestuur van het voormalige Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden in Dordrecht. Dat was in de tijd dat Tonkes daar voorzitter was, een man met eigen ideeën, die anders waren dan die van de gemiddelde waterschapsbestuurder.”

Wat is de opdracht van de commissie?

“Onze opdracht is inzicht te geven in de ontwikkelingen die van belang zijn voor de gehele Nederlandse kust, het rivierengebied en het achterland in de komende eeuw. Daarbij moeten we dus de zeespiegelstijging, de bodemdaling, de invloed van de klimaatontwikkeling op de afvoerpunten van de grote rivieren, maar ook maatschappelijke ontwikkelingen in onze beschouwingen betrekken. Ons is gevraagd om 100 jaar vooruit te kijken, maar ook nog een doorkijk proberen te geven naar de 22e eeuw. De veiligheid van Nederland

staat bovenaan, maar bij onze voorstellen voor oplossingen en maatregelen moeten we ook de belangen van landbouw, natuur, recreatie, woningbouw, bedrijfsontwikkeling, etc. meenemen.”

“Wat we als eerste gedaan hebben, is inventariseren wat die te verwachte ontwikkelingen zijn. Dat was niet gemakkelijk, want deze wetenschap is betrekkelijk jong en de modellen die gebruikt worden, zijn ook jong. Je kunt dus niet terugvallen op lange reeksen van gegevens. Pier Vellinga, collega van Pavel Kabat, heeft voor onze commissie alle expertise die elders op de wereld te vinden was, ingeschakeld en laten controleren of de uitkomsten van de modellen die we hanteren, congruent zijn met de uitkomsten van de modellen die elders gebruikt worden. Bijvoorbeeld of onze inzichten over het smelten van de poolkappen overeenstemmen met de inzichten van wetenschappers in Canada en de Verenigde Staten. Die mensen zijn ook hier naartoe gehaald om met elkaar een professionele opinie kenbaar te maken.”

“Wat daar uitkwam, was bepaald geen tendens naar beneden toe. Niet ‘het valt wel mee’, wat je ook nog vaak hoort. Neen, er is een tendens om - weliswaar met onzekerheden omkleed - toch uit te gaan van een sterkere zeespiegelstijging. Daarbij komen de invloeden van veranderende windrichtingen, zwaardere stormen en veranderende regenpatronen in het bovenstrooms gebied van de rivieren. De intensiteit van buien neemt ontegenzeggelijk toe. Je ziet het in Nederland, je ziet het op mijn boerderij in de Dordogne waar we een uitzonderlijk nat voorjaar achter de rug hebben met dagen van 80 millimeter neerslag. Zelfs tweemaal sneeuw deze winter, iets wat nog nooit

Deltacommissie

prof. dr. Cees Veerman, voormalig minister LNV, voorzitter

ir. Ineke Bakker, directeur Dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving, gemeente Rotterdam

prof. dr. Jaap van Duijn, voormalig lid Raad van Bestuur Robeco, buitengewoon hoogleraar in de praktische effecten van de beleggingstheorie aan de Universiteit van Amsterdam en de Erasmus Universiteit Rotterdam en voormalig kroonlid van de SER

prof. dr. ir. Louise Fresco, hoogleraar Duurzame Ontwikkeling in internationaal perspectief, Universiteit Amsterdam

ir. A. Heidema, burgemeester van Deventer

prof. dr. Pavel Kabat, hoogleraar Aardsysteemkunde en klimaathydrologie, Universiteit Wageningen

Tracy Metz, lid Raad voor het Landelijk Gebied en redacteur NRC

ing. Koos van Oord, voorzitter directiegroep Van Oord N.V.

prof. dr. ir. Marcel Stive, hoogleraar Kustwaterbouwkunde, TU Delft

CV

1949	geboren in Nieuw-Beijerland
1968-1973	studie economie, Economische Hogeschool Rotterdam
1971-1976	leraar economie, scholengemeenschap
1976-1997	wetenschappelijk medewerker / hoofddocent / buitengewoon hoogleraar Erasmus Universiteit Rotterdam
1983	promotie Landbouwniversiteit Wageningen op proefschrift over grond en grondprijzen
1989-2002	voorzitter college van bestuur Universiteit Wageningen en Research Centrum
2002-2007	minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
2007-heden	bijzonder hoogleraar Duurzame plattelandsontwikkeling in Europees perspectief aan de Universiteit Wageningen en de Universiteit Tilburg
2007-heden	voorzitter Vereniging Natuurmonumenten
2007-heden	voorzitter wetenschappelijk instituut voor het CDA

gebeurd is. De laatste maïs moet nu, begin juni, nog gepland worden, terwijl het gewas hier al 25 centimeter hoog staat.”

Op welke stijging komt u uit?

“Dat kan ik nog niet zeggen. We leggen de laatste hand aan de modeluitkomsten. Maar het wordt zeker meer dan de 80 centimeter aan het einde van deze eeuw. Omgekeerd worden de zomers droger en daalt de rivierafvoer van de Rijn, omdat die meer het karakter van een regenrivier krijgt. Dan krijg je dus de vraag: hoe gaat het met Nederland? Wat worden de samenstelling en de omvang van de bevolking, wat is de economische ontwikkeling? Worden wij alleen een kennis-economie of willen wij ook de huidige rol van onze land- en tuinbouw intact houden? We zijn nu wel nummer twee op de wereld qua export uit de agrarische sector. Als we die positie willen houden, dan wordt de rol van het IJsselmeer als voorraadbekken in de toekomst heel belangrijk. In het bijzonder voor de landbouw. Je hebt als mens gemiddeld 3.000 Kcal per dag nodig, waarvan er 2.400 uit plantaardige en 600 uit dierlijk voedsel komen. Per 1.000 Kcal is voor meel 400 liter water nodig, voor groente 2.000 liter en voor vlees 4.000 liter. Zoet water is dus heel wezenlijk voor onze voedselvoorziening. En dus extra belangrijk als je denkt aan een voedselcrisis.”

“Als je het peil van het IJsselmeer wilt opzetten, heeft dat vele consequenties: voor de verdeling van de afvoer tussen IJssel en Rijn, voor de dijken rond het IJsselmeer en voor de lozingsmogelijkheden vanuit bijvoorbeeld Noord-Holland. Je moet kijken naar de toekomst van de Afsluitdijk, naar de verdeling tussen zoet en zout water en naar de lozingsmogelijkheden op de Waddenzee. Maar op korte termijn moet wel een besluit genomen worden. Daartoe moet je een visie op het gehele IJsselmeer en het Markermeer ontwikkelen. Daar zijn we nu dus druk mee bezig. De uitkomsten kan ik nog niet geven. Die komen in september. Maar ik kan wel de dilemma's schetsen. Je moet ook niet alles tot in of na 2050 willen regelen. De techniek schrijdt voort, inzichten ontwikkelen zich. Maar je moet nu basiskeuzen maken en ruimte scheppen voor verdere ontwikkeling in de toekomst.”

Aan welke basiskeuzen denkt u?

“Bijvoorbeeld aan de wijze van kustbescherming. Eilanden voor de kust maken het niet veiliger. Als je eilanden wilt opspuiten, is dat om andere redenen. Het is overigens ook geen kleinigheid om eilanden aan te leggen waar het nu 35 centimeter diep is. Je kunt het zand dat daarvoor nodig is wel elders uit de Noordzee halen, maar het blijft een geweldige operatie. Bijkomende vraag die moeilijk te beantwoorden is, is wat de effecten op het ecosysteem elders in de Noordzee zijn. Wat heeft dat weghalen van zand voor effecten?”

“Wat gebeurt er met de Waddenzee als de zeespiegel stijgt? Het is een uniek natuurgebied. Wat betekent het als je dat zou willen behouden? Aan welke maatregelen

kun je dan denken? Wat doen we in het zuidwesten van Nederland? De Westerschelde moet open blijven. Nederland kan alleen maar dijken verhogen. Maar in Antwerpen wordt het getijverschil nog groter dan het nu al is. Bovendien komt het op een hoger niveau te liggen. Daarover overleggen we met de Belgen. Je kunt ook land teruggeven aan de zee. Uit die discussie blijven wij weg. Er is een verdrag tussen Nederland en België. De haven van Antwerpen moet bereikbaar blijven en de diepgang van de schepen neemt sneller toe dan de zeespiegel stijgt.”

“Ander punt is de Oosterschelde. Het milieu daar gaat achteruit. De geulen slibben dicht, het wordt een platte pannenkoek. Wat kan een oplossing bieden: opspuiten van platen, grotere openingen in de dam? Wat zijn de kosten en de baten van de alternatieven? Wat doen we met het Volkerrak/Krammergebied? Het meer is nu zoet, maar het zit vol algen en het stinkt. Zout maken helpt, maar hoe zit het dan met de zoetwatervoorziening van de landbouw? Wat is de invloed van zoute kwel? Er moet daar wel iets gebeuren.”

“Als we langs de kust omhoog gaan, komen we misschien wel bij het grootste probleem terecht: de situatie bij Rotterdam. Die is heel ingewikkeld en complex. Je ziet dat de havenactiviteiten steeds meer naar buiten verplaatst worden, straks naar een tweede Maasvlakte, eventueel een derde. Dat opent mogelijkheden voor woningbouw in de oude havens. Hoofdvraag is of je de huidige open verbinding met de zee kunt houden. Die verbinding is belangrijk voor de scheepvaart en voor de afstroming van het Rijnwater. Kun je - zoals de situatie nu is - de stad voldoende bescherming bieden bij grotere rivierafvoeren en een hogere zeespiegel of heb je een stelsel van sluisen en keringen nodig? Zo ja, wat is de invloed daarvan op de Biesbosch en andere grote natuurgebieden? Dat zijn heel complexe vraagstukken. Voor ons is en blijft punt nummer één het creëren van voldoende veiligheid, met aansluitend de kosteneffectiviteitsvraag.”

“Geen paniek, maar nu wel basiskeuzen maken”

Zouden we nieuwe hoofdinfrastructuur niet in het oosten van Nederland moeten plannen?

“Daar zie ik weinig van terecht komen. We hebben geprobeerd mensen naar Groningen te verplaatsen, maar de aanleg van een snelle spoorverbinding naar het noorden is afgehouden. Almere moet - hoe laag het ook ligt - steeds verder groeien, omdat iedereen dichtbij Amsterdam wil wonen. We komen waarschijnlijk al een stuk verder als we belangrijke nutsvoorzieningen beschermd aanleggen, noodaggregaten niet meer in de kelders van de ziekenhuizen plaatsen en grote computercentra op hooggelegen plekken in het land plaatsen. Zoals één van de grote Nederlandse banken overigens nu al doet”

“Ander punt is dat de mensen tegenwoordig steeds meer vervreemd lijken van basisomstandigheden. Als je in de uiterwaarden gaat wonen, loop je het risico op overstroming. Bij ons in het dorp zei men: “Als je het huis naast een café koopt, wordt er tegen je gevel gepiest”. Je ontkomt er niet aan dat je een zeker risico moet accepteren. Dat zie je ook bij de grote uitbraken van dierziektes als de mond- en klauwzeer en de vogelpest. Wat je kunt doen, is nagaan waar de kwade kansen vallen, hoe je risico's kunt beperken. Wij zitten nu in gunstige omstandigheden, wij hebben tijd om maatregelen te bedenken en geld om die te betalen. Er is geen reden voor paniek. Maar we moeten wel alle creativiteit benutten en dan een aantal basiskeuzes doen. Oriëntatiepunten vormen voor verdere ontwikkelingen. Onze commissie komt met voorstellen. We zullen zien of het voor de politiek ook menens is.”

Maarten Gast